

Milica.

Irta: *Goál György.*

Éj volt, csendes, holdsugaras éjszaka. A fölfelé vezető keskeny hegyi útat mintha végig öntötték volna tiszta, fehér tejjel; lágyan, szürkésen csillogott a ráömlő fénysugarakban.

Egy kecskepásztor haladt az úton a hegyoldalon meghuzódó kicsi ház felé. Magas, izmos alak volt, a délszlávok villogó szemével; hatalmas lépésekkel lökte magát előre s a tüszőjéből minden lépésnél vékony, hajlított pengéjű kés villant elő. Amint a ház elé ért, bő köpenye alól hangszert húzott elő és szerelmes dalba kezdett.

Lágyan, zümmögő simogatással buggyant fel a dal a férfi lelkéből és zsongva, szelíden kúszott a zöld kerítésre, onnan tovább be a kicsiny házra s befonta azt szerelmes susogással.

Annyi fájó kérés, annyi sejtelmes ígéret rezgett e dalban, hogy a kicsi ház ajtajának arra okvetlen meg kellett nyílni.

Egy leány jött ki az ajtón és figyelő szemmel nézett a kerítés felé. Szemében öröm és valami szomorúság ült.

— Ez Sztan, űttogta és megindult a hang felé, mely most már őt fonta körül szerelmes vallomással, fájó kéréssel.

— Sztan, te itt vagy? kérdezte, mikor odaért.

Én itt, igen, itt vagyok — felelte a fiú hangjában izgatott remegéssel és guzlicáját félre dobta a fűbe. Azután elhallgatott és nézte a leányt mély hódolattal, alázatos, tiszta szerelemmel.

A leány pedig lehajtotta szép, szomorú fejét és olyan jól esett neki az, hogy a férfi, akit szeretett, ilyen néma csodálattal néz reá.

A fiú felkiáltott:

— Milica, Milica, mily szép vagy!

Szerelem, tisztelet, csodálat, minden, amit a leány iránt érzett, e pár egyszerű szóban szakadt ki lelkéből, hogy megejtse és odakapcsolja a leány lelkét az övéhez elszakíthatatlanúl.

A leány feltekintett. Szemében örömet lehetett olvasni, azonban ott beljebb, mélyen valami sejtett, titkos szomorúság vert tanyát.

A férfitra nézett és hangjában szemrehányás rezgett.

— Nem szép tőled Sztan, hogy ilyenkor jössz; nincs itthon az anyám.

— Tudom, épen azért jöttem. Anyád nem kedvel engem és ha olyankor jönnek, mikor itthon van, talán elküldene és az nekem nagyon fájna.

— De nem jön egész éjszaka haza és mit mondanak, ha megtudják, hogy az ő távollétében itt jártál.

A fiú keserű daccal rántott egyet a fején.

— Nem baj, akármit mondanak is. Elég nekem az, hogy te szép

vagy, jó vagy és tiszta vagy, mint a susaki szent szűz. Egyébbel nem törődöm.

Milica arcát e nyílt, őszinte vallomásra gyenge pír futotta át. Megfogta a fiú kezét és szelíden kérte:

— Távozz Sztan! Mi sohasem lehetünk egymásé.

Köztünk óriási akadályok vannak.

A fiú bosszúsán rántotta el a kezét.

— Eh, nincsenek legyőzhetetlen akadályok. De mindjárt meg is bánta heveségét és elfogva a leány kezét, kérően folytatta:

— Milica, édesem, hallgass meg. Megőrülök, ha nem könyörülsz rajtam. Oly régóta kérlek már és mindig csak ez az utolsó szavad: „Mi soha sem lehetünk egymásé.“ Miért? Nem szeretsz talán? Vagy nem bízol bennem? Azt hiszed, hogy hazugság minden szavam, mely szerelemről beszél hozzád? Nyomorúlt volnék, gazember volnék, ha nem a lelkemet hoznám ide, ha nem tiszta szerelemmel jönnék hozzád.

Elhallgatott. A leány pedig csendesen szót.

— Tudom. És mégsem mondhatok mást.

A fiú szinte kétségbe esve kiáltott.

— Szeretlek szívem minden szeretni tudásával és tudom, hogy te is szeretsz. Mondd, mi kell egyéb a boldogságunkhoz?

Megfogta a leány kicsi, puha kezét és forró ajkához szorította, de a lány lassan elhúzta tőle.

— Távozz, Sztan! És ne is jöjj el többet.

A hangjában valami tompa hidegség volt, mikor ezt mondta.

Sztan csodálkozva nézett a leányra. Szívébe beleszédült a fájdalom és szinte tétován, riadtan kérdezte:

— Miért ne jöjjenek? Megbántottalak talán?

— Nem, nem bántottál meg. Csak neked az nagyon fájna, ha még többször is jönnél.

Sztan magához tért.

— Jól van, elmegyek, — suttogta szenvedélyesen — de mondd meg előbb azt, hogy miért nem lehetsz az enyém. Azt hiszem, jogom van ezt kérdezni.

Milica szeretettel nézett a férfira, de hangjában szomorú komolyság csengett, amikor beszélt.

— Nem mondhatom meg.

Hideg ólomsúlyként estek a szavak Sztan lelkére s lerántották a sötét szomorúság vermébe.

— Ugy hát mégis csak bennem van a hiba. Rossz, alávaló a természetem, ugye?

Elkeseredetten, szinte gúnyosan mondta ezeket, majd szelídebben folytatta:

— Pedig a hegyi lakók úgy emlegetnek, mint a jó Gyorgyevics Sztánt.

— Nem, nem. Te jó vagy.

Sztan megragadta a leányt és az alacsony kerítésen keresztül magához ölelte.

— Mi lehet hát az az akadály, amely elválaszt egymástól?

Szinte fenyegetően tette föl a kérdést, készen arra, hogy bárkivel és bármivel harcra keljen a boldogságért.

A leány könnyörögve nézett rá, de Sztan nem eresztette el, hanem még jobban magához ölelte és elvakúlva, mámoros hévvel csókolta ajkát és szemeit.

Milica egy ideig védekezett, majd megadva magát, visszacsókolta a kapott csókot. És Sztan megérezte ajkán ezt a visszaadott csókot és megremegett belé.

— Nem eresztlek addig, míg meg nem mondd.

A leány szomorúan felelte:

— Jól van. Megmondom. Menj el Miloshoz, az öreg pásztorhoz, aki ott lakik a krasovici sziklák alatt, ő majd meg fogja mondani neked. És ha majd tudni fogsz mindent, be fogod látni, hogy bár jobban szeretlek, mint az életemet, mégsem lehetek a tied soha.

Sztan eleresztette a leányt, kinek hangjában volt valami egy szomorú esemény előérzetéből.

— Isten veled. Mondta a leány és hirtelen megfordult és elfutott a ház felé.

Sztan utána kapott, hogy visszatartsa, azonban nem érthette el. Ijedten kiáltott utána:

— Milica, Milica, miért szaladtál el! Jöjj vissza!

De a leány nem fordult vissza, hanem befutott a házba és Sztan egyedül maradt az alacsony kerítés mellett.

A szavak, melyeket Milica ajkáról hallott, ott lüktettek az agyában komor sejtésekkel és a csók, az a visszaadott egy csók ott égett az ajkán, ott égett a vérében mámoros, lüktető lázban.

Sokáig ott állt még a kerítés mellett azon gondolkozva, amit az öreg Milostól, a krasovici szürke sziklák öreg pásztorától kell majd megtudnia.

Gondolt előre, hátra az életében, de semmit sem tudott felfedezni sem a múltban, sem a jövőben, ami elfogadható ok lehetett volna.

Nagyon késő volt már, amikor nehéz gondolataiból felocsúdott s tekintete a fűben heverő guzlicára esett. Egyik húrja el volt szakadva.

Talán akkor szakadt el, amikor eldobta és a földre esett. Mind-egy. Fölvette és lassú léptekkel megindult a keskeny úton lefelé. És akkor valami hangot hallott, mintha valaki sírt volna. Halk zokogáshoz hasonlított.

Megállt. Vajjon Milica sír?

Sokáig hallgatott, de többé nem hallott semmit sem, csak a ház kicsiny ablakain szűrődött ki a lassan sötétedő éjszakába a mécs halvány, beteg fénye. S talán ott, az ablak mögött Milica sír? . . . Nem, nem hallani semmit, csak a szél kezd lassan muzsikálni onnan a krasovici öreg sziklák felől.

*

Másnap Sztan fölment a krasovici sziklákhöz. Reggel volt és a völgy felett lilás köd derengett.

Az öreg Milos egy hatalmas szürke sziklán üldögélt és messze nézett a völgy felett úszó ködbe.

— Jó reggelt Milos! — kiáltotta már messziről az öreg pásztor felé, ki föl sem kelt, csak úgy ülve szólt a közeledőhöz.

— Mi az Sztan? Mit keresel erre felé.

— Téged, Milos bátyám.

Elmondta, hogy miért jött és az öreg csakugyan tudott választ adni.

— Úlj le oda a kőre, — mondta és lassú, emlékező hangon kezdett beszélni.

— Fiatal voltam akkor, mint te most és fiatalok voltak azok is, akikről beszélni akarok. Hej, Sztan, jó az a fiatalság, csakhogy sok ügye-baja van ám annak. Igaz, hogy talán egy kicsivel több a jó benne, mint a rossz és ez a kevéssel több jó elég az egész életre. Amikor a miénk az egész világ, amikor fiatalok vagyunk, hogy sietünk vele és most, mikor vége van mindennek, megborzongok, ha szegény fejem ősz havát visszatükrözi a tiszta forrás. Most csak az emlék az enyém.

Fiatal voltam, mikor az történt. A környék lakói mulatni jöttek össze.

Sok szép asszony volt ott, hanem olyan, mint a Milica édes anyja, a félszemű Rajics Milán felesége, egy sem. Ő volt az asszonyok között a legszebb. A mulatságon résztvevő férfiak csak utána epedtek. Megzavarta a te édes apád, a nyalka Gyorgyevics Pavle szívet is. Pedig neki is volt jó felesége, de hát a másé . . . tudod. Különösen meg az ilyen. Elvette az eszét a mámor, a bor. Tánc közben megcsókolta az asszonyt, a Milica édes anyját.

A félszemű Rajics Milán nem szólt erre semmit, pedig látta, nagyon jól látta, hogy mi történt.

Csak égette, marta a tűz, melynek féltékenység a neve. Féltékenység keverve pálinkával a legerősebb méreg, mit valamikor is használtak és Milán, a félszemű Rajics Milán ebből vett be egy jókora adagot.

Nem szólt semmit, csak belől, ott valahol az agyvelejében megpattant valami. Vörös volt. Égett. A lángoló düh majd szét vetette a mellkasát.

A szíve is megindult; ott vert, ott kalimpált a torkában; talán attól nem tudott szólni.

Később azután, mikor Pavle, a te édes apád bement a korcsmába, odaállt az ajtóhoz. Kezében a kését szorongatta.

Egyszer aztán jött ki az apád, Szürke volt az arca. A szesz vörössége lassankint szürkébe játszott át rajta.

Milán odaugrott elébe és rekedten kiabálta:

— Megcsókoltad a feleségemet.

És már szúrta is, de közben megcsúszott és ahelyett, hogy apádat megebezte volna, odaesett a karjába.

Apád elsápadt, majd hirtelen elöntötte arcát a tűz. A pálinka mámora ott vörösölt a bőre alatt. Rút mosoly játszott végig ajkán.

Elkapta a kését a Milán kezéből és egyet szúrta vele, csak egyet, úgy vaktában a vonagló embertest felé.

S a vér ott párologott már a kés pengéjén és Milán, a félszemű Rajics Milán hang nélkül szédült le a földre.

Apád ezután elbujdosott hazulról, de egy pár év múlva visszajött és . . . és úgy halt meg, mint más tisztességes ember.

Sztan komoran nézett maga elé, az egész lelke ott vergődött sötét tűzű, mély szemében és Milos szinte félve fogta meg a kezét, mely hideg volt, mint az a szürke szikla, melyen ült.

Ismét Milos beszélt.

— De mindezt nem azért mondtam el, hogy megharagudj rám.

Kérdeztél, feleltem.

Sztan kirántotta a kezét a Milos kezéből.

— Eh, én nem haragszom. Miért haragudnék? Te nem csináltál semmit. Apám volt a hibás.

— És te megcsókoltad Milicát? kérdezte Milos.

— Meg.

— Akkor siess vissza hozzájuk. Talán még nem lesz késő.

Sztan arcára hideg félelem gyöngyözött ki.

— Mi az? Mi nem lesz késő? Beszélj világosabban.

Milos egykedvűen rántott egyet a vállán.

— Minek beszéljek világosabban? Meg fogsz tudni mindent, csak siess. Nincs sok idő.

Sztan rosszat sejtve remegve kérdezte:

— De hát mi lehet. Miért . . .

Tovább nem folytathatta, mert Milos megfogta a karját és vezetni kezdte lefelé az úton.

— Csak siess nagyon, kiáltotta utána, mikor elengedte a kezét.

És ha majd nagyon szomorú leszel, jere el hozzám. Az öreg Milos szeret téged és segíteni fog rajtad, . . . ha tud.

Ezt az utóbbit már nagyon bizonytalanul mondta és talán maga sem hitte, hogy tehet majd valamit.

Sztan pedig elsietett az úton.

*

Izgatottan nyitott be a kis ház ajtaján. Körülnézett, nem volt ott senki, csak a csend. Ott ült mindenek, az asztalon, a széken, a szekrényen, ott feküdt az ágyban: a semmi, a csend — és beszélt komoran, fázva, hidegen, kegyetlenül, úgy, hogy minden csepp vére megreszkedett bele a fiúnak, az ajka pedig idétlen táncba fogott. A fogai keményen összeverődtek. Fázott.

— Milica!

Szinesen, hívón, várva röppent el a szó a fiú ajkáról. Repült, repült és torpanva ütődött bele ott a széken, az asztalon és az ágyon, a semmibe, a csendbe és véresen, feketén bukdácsolt vissza a szívébe.

Csak a csend vigyorgott kajánul, kibírhatatlanul, nagy, szürke szemét Sztanra meresztve.

Kirohant az udvarra, onnan a háztól nem messze levő tóhoz és mindenütt nyomában volt a semmi, a csend.

Már messziről, onnan a bokrok felül piroslott valami feléje.

Oda ért. Felvette. A Milica piros kendője volt.

— Milica! Milica!

Semmi, semmi. Csak a csend táncolt a kicsi tó habjain pajzánúl, enyelegve.

Sztan arcán ott vergődött a fájdalom. Komoran, tompán bámúlt maga elé, majd heves mozdulattal arcára nyomta a kendőt és sírt és a kendő résein, foszlányain keresztül bevigyorgott a semmi, a csend.

Egy nő közeledett a tópart bokrai között. Sztan levette arcáról a kendőt és odanézett.

Milica anyja volt.

— Apád megölte a férjemet — kiáltotta, amint odaért.

Te megölted a leányomat. Légy átkozott!

És elfutott a házhoz vezető keskeny úton.

Sztan Milica halála után búskomor lett. Minden nap odaterelte nyáját a tóhoz és egy kölapon ülve bámúlt a tó habjai közé. Sokszor vele lehetett látni a krasovici szürke sziklák öreg páztorát, Milost és Sztan pengette a guzlicáján azt a dalt, mellyel annyiszor csalta ki a kis zöld kerítéshez a szép Milicát:

„Jöjj ki hozzám kedvesem,

Dalolj, dalolj nekem.

Méláz a hold, a csendes éj

Szerelemről beszél.“

Ajtómon halkan kopog a vágy.

Csendes őszi estén ülök magamban

Bús egyedül.

Fülembe tompán, fekete jajjal a csend

Szava csendül.

Ajtómon halkan kopog a vágy . . . !

Riadva, félve odatekintek,

Lassan az ajtó csak kitarúl.

Rengő ruhában jön felém lassan,

Feslő mosolyban himnusza harsan

A vágnak. A két szeme üdvöt árul.

Jön felém. Itt van. Karja kitarúl,

Selymesen fonja lelkemet át.

Szép szavú szókat zsong a fülembe,

S lelkem a néma, szívem a tiszta

Mohón felissza minden szavát

Szívembe zsongnak, komoran bongnak

Szürke zenék.

Fekete fátyol száll a szobámra.

Fekete ködbe borúl a lámpa

S hallom a néma csendben a lélek

Tompa nesztét.

Gád György.